

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Υπό ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Δναπλήρωτοῦ Γεν. Διευθυντοῦ Ἐθν. Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας

I. Ὁργάνωσις τῶν Ὑπηρεσιῶν Στατιστικῆς

Ἀπὸ τοῦ 1925 μέχρι τοῦ 1950 ἡ κυρία Ὑπηρεσία Στατιστικῆς ἐν Ἑλλάδι ἦτο ἡ «Γενικὴ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἑλλάδος», ἣτις ὑπήγετο εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

Διὰ νόμου τοῦ 1953, συνταγέντος συμφώνως πρὸς τὰς συστάσεις δύο ἐμπειρογνομόνων τοῦ Ο.Η.Ε., πρὸς τοῦτο ἀπεσταλμένων, τῶν κ.κ. Perlman καὶ Βαλαώρα, καὶ τροποποιηθέντος ἐλαφρῶς κατὰ τὸ 1956, ἡ ἐν λόγῳ Ὑπηρεσία ἀναδιωργανώθη, λαβοῦσα τὸν τίτλον «Ἐθνικὴ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἑλλάδος» (Ε.Σ.Υ.Ε.) καὶ ὑπαχθεῖσα εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ.

Ἡ Κεντρικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ε.Σ.Υ.Ε. ἀποτελεῖται ὑπὸ δέκα «τεχνικῶν» Διευθύνσεων καὶ μιᾶς Διοικητικῆς Διευθύνσεως. Ἡ πρώτη τῶν τεχνικῶν Διευθύνσεων ἀσχολεῖται μὲ τὰς δημογραφικὰς στατιστικὰς καὶ διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα:

- α) Τμήμα Ἀπογραφῶν Πληθυσμοῦ καὶ Κατοικιῶν.
- β) Τμήμα Στατιστικῆς Φυσικῆς Κινήσεως Πληθυσμοῦ.
- γ) Τμήμα Στατιστικῆς τῶν Μεταναστεύσεων καὶ τοῦ Τουρισμοῦ.

Πλὴν τῶν ἑνδεκα τούτων κεντρικῶν Διευθύνσεων ἡ Ε.Σ.Υ.Ε. συμφώνως πρὸς τὸν Ὁργανισμὸν τῆς διαθέτει ἕνα Περιφερειακὸν Γραφεῖον Στατιστικῆς εἰς ἕκαστον τῶν 50 νομῶν τῆς χώρας καὶ δύναται νὰ ἐγκαταστήσῃ βαθμίδον, εἰς ἕκαστον Ὑπουργεῖον, μίαν Ὑπηρεσίαν Στατιστικῆς (ὀριζόντιος ἀποκέντρωσις) ἐπιφορτισμένην ὅπως συνεργάζεται μετὰ τῶν κεντρικῶν καὶ περιφερειακῶν ὀργάνων τοῦ Ὑπουργείου διὰ τὴν συλλογὴν στατιστικῶν στοιχείων τῆς ἀρμοδιότητος τούτου. Τοιαῦται Ὑπηρεσίαι Στατιστικῆς ἰδρύθησαν ἤδη καὶ λειτουργοῦν ἀπὸ τινος χρόνου εἰς τὰ Ὑπουργεῖα Βιομηχανίας, Γεωργίας, Οἰκονομικῶν, Ἐργασίας καὶ Κοινωνικῆς Προνοίας. Ἐπίσης θὰ ἰδρυθῶν προσεχῶς τοιαῦται καὶ εἰς τὰ Ὑπουργεῖα Συγκοινωνιῶν καὶ Δημοσίων Ἔργων καὶ Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας.

Ἡ ὑπαγωγή τῆς Ε.Σ.Υ.Ε. εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ εὐνοεῖ τὴν παρὰ πασῶν τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν συγκέντρωσιν ὅλων τῶν ἀπαραιτήτων εἰς αὐτὴν στατιστικῶν καὶ τοῦτο διότι τὸ ἐν λόγῳ Ὑπουργεῖον εἶναι ἀρμόδιον διὰ τὸν συντονισμὸν τῆς δραστηριότητος τῶν λοιπῶν Ὑπουργείων καὶ τὸν σχεδιασμὸν τῶν προγραμμάτων αὐτῶν.

II. Στατιστικαὶ Φυσικῆς Κινήσεως Πληθυσμοῦ

Μητρῶα ληξιαρχείων τηροῦνται ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ Ἀστικοῦ Νόμου τοῦ 1856. Ἐν τούτοις μέχρι τοῦ 1920 τὰ μητρῶα ταῦτα ἐτηροῦντο

πλημμελώς. Ἡ νομοθεσία περὶ ληξιαρχικῶν πράξεων τοῦ 1920, τῆς ὁποίας ἡ ἐφαρμογή ἐπέξετάθη εἰς ὅλην τὴν χώραν ἀπὸ τοῦ 1925, ἔδωκεν εἰς τὰς στατιστικὰς γάμων, γεννήσεων καὶ θανάτων ποῖαν τινα πληρότητα, ἣτις δὲν δύναται ὅμως νὰ θεωρηθῆ εἰσέτι ὡς τελεία.

Ὡς πρὸς τὰ δεδομένα τὰ περιεχόμενα εἰς τοὺς στατιστικοὺς πίνακας γάμων, γεννήσεων καὶ θανάτων, δεόν νὰ σημειωθῆ ὅτι ἀπὸ τοῦ 1921 ἕως τοῦ 1933 ἔδημοσιεύσαμεν λίαν λεπτομερῆ στοιχεῖα. Ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ 1940, ἡ συγκέντρωσις τῶν στοιχείων τούτων ὑπὸ τῶν περιφερειακῶν μας γραφείων ἐγένετο κατὰ τρόπον μὴ ὀργανωμένον, λόγῳ τοῦ μεσολαβήσαντος πολέμου. Οὕτω, μόνον ἀπὸ τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1955, ὅτε ὀργανώθη ἡ Ἐθνικὴ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἑλλάδος, ἠδυνήθημεν νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν τακτικὴν συγκέντρωσιν τῶν δελτίων γάμων, γεννήσεων καὶ θανάτων πάντων τῶν 6000 Δήμων καὶ Κοινοτήτων, διὰ μέσου τῶν νέων περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν μας. Ὅθεν, ἐξ αἰτίας τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ παγκοσμίου καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ὅστις ἐν Ἑλλάδι διήρκεσε μέχρι τοῦ 1949, δὲν διαθέτομεν διὰ τὸ σύνολον τῆς Χώρας καμμίαν στατιστικὴν φυσικῆς κινήσεως διὰ τὰ ἔτη 1941 ἕως 1948. Ἀφ' ἑτέρου διαθέτομεν μόνον λίαν συνοπτικὴν στατιστικὴν γάμων, γεννήσεων καὶ θανάτων, διὰ τὰ ἔτη 1949 ἕως 1955, λόγῳ τῆς καθυστερησάσης ἀναδιοργάνωσεως τῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας.

Ἡ Ἑλλάς, μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον τοῦ 1939—1945, διαθέτει καὶ πάλιν λίαν λεπτομερεῖς στατιστικὰς φυσικῆς κινήσεως, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τοῦ 1956. Αὗται εἶναι κατὰ μέγα μέρος σύμφωνοι πρὸς τὰς διεθνεῖς συστάσεις, δηλαδὴ τὰς «Κατευθυντηρίους ἀρχὰς ἐνὸς συστήματος στατιστικῶν φυσικῆς κινήσεως», αἵτινες ἔχουν ἐγκριθῆ παρὰ τῆς Στατιστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ο.Η.Ε. κατὰ τὴν ἐβδόμην αὐτῆς σύνοδον.

Ἐνταῦθα, ὀφείλω εὐγνωμόνως νὰ μνημονεύσω ὅτι τὰ χρησιμοποιούμενα τῶρα ἐρωτηματολόγια διὰ τὰς στατιστικὰς γάμων, γεννήσεων καὶ θανάτων, συνετάγησαν τῇ συνεργασίᾳ τοῦ κ. Ivar-Uhnbom, Σουηδοῦ δημογράφου, ἐμπειρογνώμονος, ἀποσταλέντος παρὰ τοῦ Ο.Η.Ε. διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν δημογραφικῶν στατιστικῶν ἡμῶν.

Ὅμοίως ὁ κ. B. Helger, ἤδη στατιστικὸς ἐμπειρογνώμων τοῦ Ο.Η.Ε. ἐν Ἑλλάδι, συνειργάσθη μεθ' ἡμῶν διὰ τὴν σύνταξιν τῶν σχεδίων πινακοποιήσεως τῶν ἐν λόγῳ στατιστικῶν. Κατὰ τὸ ἰσχύον τοῦτο σύστημα Στατιστικῶν Φυσικῆς Κινήσεως, ἡ δηλώσις γάμων, γεννήσεων καὶ θανάτων εἶναι ὑποχρεωτικὴ εἰς ὅλην τὴν Χώραν. Ὡς γέννησις θεωρεῖται καὶ ἡ γέννησις νεκρῶν, ὅταν ἐπέρχεται κατὰ τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς κινήσεως. Αἱ δηλώσεις γίνονται καὶ καταγράφονται εἰς τὸν τόπον (Δῆμον ἢ Κοινότητα) τοῦ συμβάντος καὶ ὄχι εἰς τὸν τόπον μονίμου κατοικίας τῶν ἐνδιαφερομένων προσώπων.

Εἰς τὰς δημοτικὰς περιφέρειαις τῶν τριῶν μεγάλων πόλεων τῆς Χώρας (Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης) ὑπάρχει εἰδικὸν γραφεῖον Φυσικῆς Κινήσεως (Ληξιαρχεῖον). Εἰς τὰς λοιπὰς περιφέρειαις τῆς Χώρας, αἱ Δημοτικαὶ καὶ Κοινοτικαὶ Ὑπηρεσίαι εἶναι ἐπιφορτισμέναι μὲ τὴν σύνταξιν καὶ τὴν ἀποστολὴν εἰς τὰ ἀρμόδια περιφερειακὰ γραφεῖα τῶν Νομῶν, τῶν συντασσομένων δελτίων δι' ἕκαστον γάμον, γέννησιν καὶ θάνατον. Μετὰ ἀπὸ συνοπτικὸν ἔλεγ-

χον τῆς καλῆς λήψεως τῶν δελτίων, τὰ Περιφερειακὰ Γραφεῖα ἡμῶν ἀποστέλλουν ταῦτα καθ' ἕκαστον μῆνα εἰς τὴν Ε.Σ.Υ.Ε., ἐν Ἀθήναις, ὅπου γίνεται ἡ μηχανογραφικὴ αὐτῶν ἐπεξεργασία ὡς καὶ ἡ ἀνάλυσις τῶν ἀποτελεσμάτων.

Γεννήσεις

Εἰς τοὺς ἐτησίους στατιστικούς πίνακας αἱ γεννήσεις ζώντων κατατάσσονται :

α) Ἀναλόγως τοῦ τόπου μονίμου κατοικίας τῆς μητρὸς (κατὰ δήμους καὶ κοινότητας—αἱ ἀγροτικαὶ κοινότητες ἐκάστης ἐπαρχίας κατατάσσονται ὅλαι ὁμοῦ).

β) Ἀναλόγως τοῦ τόπου γεννήσεως ἤτοι :

1) Κατὰ δῆμον ἢ κοινότητα (αἱ ἀγροτικαὶ κοινότητες ἐκάστης ἐπαρχίας κατατάσσονται ὅλαι ὁμοῦ).

2) Ἀναλόγως τοῦ ἀκριβοῦς τόπου γεννήσεως (οἰκία, νοσοκομεῖον, ἴδρυμα ἢ ἄλλου).

γ) Ἀναλόγως τοῦ προσώπου ὅπερ παρέστη κατὰ τὸν τοκετὸν (ἰατρός, μαῖα, νοσοκόμος ἢ ἄλλος τις).

Ἐπὶ πλέον κατατάσσονται :

δ) Ἀναλόγως τοῦ μηνὸς γεννήσεως.

ε) Τοῦ φύλου καὶ τῆς νομιμότητος τοῦ τέκνου.

στ) Ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τῆς μητρὸς.

ζ) Ἀναλόγως τῆς σειρᾶς κατὰ τὴν γέννησιν.

η) Ἀναλόγως τῆς διαρκείας τοῦ γάμου.

θ) Ἀναλόγως τοῦ ἐπιπέδου παιδείσεως τῶν γονέων.

Διαθέτομεν ἐπίσης πίνακα ὅπου οἱ τοκετοὶ κατατάσσονται ἀναλόγως τοῦ τύπου γεννήσεως (ἐν τέκνον, δίδυμα, τρίδυμα κλπ.) καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ προϊόντος τῆς κησεως (ζῶντα ἢ νεκρὰ τέκνα). Ἐξ ἄλλου, διαθέτομεν πίνακας καὶ διὰ τὰς γεννήσεις νεκρῶν κατὰ τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς κησεως. Αὗται κατατάσσονται :

α) Ἀναλόγως τοῦ τόπου κατοικίας τῆς μητρὸς (κατ' ἀστικούς δήμους, διὰ τὸ σύνολον τῶν ἡμιαστικῶν κοινοτήτων καὶ διὰ τὸ σύνολον ἐκάστου νομοῦ).

β) Ἀναλόγως τοῦ τόπου τοῦ τοκετοῦ (κατ' ἀστικούς δήμους, διὰ τὸ σύνολον τῶν ἡμιαστικῶν κοινοτήτων καὶ διὰ τὸ σύνολον τῶν ἀγροτικῶν κοινοτήτων ἐκάστου νομοῦ).

γ) Ἀναλόγως τοῦ φύλου καὶ τῆς νομιμότητος τοῦ τέκνου.

δ) Ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τῆς μητρὸς.

Θάνατοι

Εἰς τοὺς ἐτησίους στατιστικούς πίνακας ἡμῶν οἱ θάνατοι κατατάσσονται :

α) Ἀναλόγως τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ φύλου.

β) Ἀναλόγως τῆς οἰκογενειακῆς καταστάσεως.

γ) Ἀναλόγως τοῦ τόπου κατοικίας (κατὰ δήμους ἢ κοινότητας, καὶ διὰ τὸ σύνολον τῶν ἀγροτικῶν κοινοτήτων ἐκάστης ἐπαρχίας).

- δ) 'Αναλόγως τοῦ τόπου τοῦ θανάτου, ἤτοι :
- 1) Κατὰ δῆμον ἢ κοινότητα καὶ διὰ τὸ σύνολον τῶν ἀγροτικῶν κοινοτήτων.
  - 2) 'Αναλόγως τοῦ ἀκριβοῦς τόπου τοῦ θανάτου (οἶκος, νοσοκομεῖον, ἴδρυμα, ἄλλο τι).
- ε) 'Αναλόγως τῆς αἰτίας θανάτου, ἤτοι :
- 1) 'Αναλόγως πασῶν τῶν αἰτιῶν τοῦ συνεπτυγμένου καταλόγου τῆς διεθνοῦς στατιστικῆς ταξινομήσεως.
  - 2) 'Αναλόγως ὠρισμένων αἰτιῶν (τῶν σημαντικωτέρων διὰ τὴν χώραν καὶ τῶν παρουσιαζουσῶν σημαντικὰς ἐποχικὰς μεταβολὰς τοῦ λεπτομεροῦς καταλόγου τῆς διεθνοῦς στατιστικῆς ταξινομήσεως.
- Ἐπὶ πλέον κατατάσσονται ἐπίσης :
- στ) 'Αναλόγως τοῦ μηνὸς τοῦ θανάτου.
- ζ) 'Αναλόγως τοῦ τύπου πιστοποιήσεως τῆς αἰτίας (ἰατρικὸν πιστοποιητικὸν ἢ ἄλλως).
- Ἐξ ἄλλου διὰ τοὺς θανάτους παιδίων ἡλικίας κάτω τοῦ ἔτους, διαθέτομεν ἐτησίους στατιστικοὺς πίνακας ὅπου οὗτοι κατατάσσονται :
- α) 'Αναλόγως τοῦ τόπου κατοικίας (κατ' ἀστικούς δήμους, διὰ τὸ σύνολον τῶν ἡμιαστικῶν κοινοτήτων καὶ διὰ τὸ σύνολον τῶν ἀγροτικῶν κοινοτήτων ἐκάστου νομοῦ).
  - β) 'Αναλόγως τοῦ τόπου τοῦ θανάτου (κατ' ἀστικούς δήμους, διὰ τὸ σύνολον τῶν ἡμιαστικῶν κοινοτήτων καὶ διὰ τὸ σύνολον τῶν ἀγροτικῶν κοινοτήτων).
  - γ) 'Αναλόγως τοῦ μηνὸς τοῦ θανάτου.
  - δ) 'Αναλόγως τοῦ φύλου καὶ τῆς ἡλικίας (εἰς ἡμέρας μέχρι ἑνὸς μηνὸς καὶ εἰς μῆνας μέχρι ἑνὸς ἔτους).
  - ε) 'Αναλόγως τῆς νομιμότητος τοῦ τέκνου καὶ
  - στ) 'Αναλόγως ὠρισμένων αἰτιῶν θανάτου (τῶν σημαντικωτέρων διὰ τὴν παιδικὴν θνησιμότητα) τοῦ λεπτομεροῦς καταλόγου τῆς Διεθνοῦς Στατιστικῆς Ταξινομήσεως.

Νοσηρότης

Ἐν Ἑλλάδι, πλέον τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τῆς Διεθνοῦς Συμβάσεως μεταδοτικῶν ἀσθενειῶν, δηλοῦνται ὑποχρεωτικῶς βάσει τοῦ Νόμου ἕτεροι 39 μεταδοτικαὶ ἀσθένειαι.

Ἐκτὸς τοῦ καρκίνου, αἱ λοιπαὶ μὴ μεταδοτικαὶ ἀσθένειαι δὲν δηλοῦνται ὑποχρεωτικῶς.

Τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας (Γενικὴ Διεύθυνσις Ὑγιεινῆς) ζητεῖ ἀπὸ τὰ νοσοκομεῖα τοῦ Κράτους καὶ τὰ Φιλανθρωπικὰ Ἰδρύματα ἅτινα τοῦτο ἐλέγχει (ὄχι ὅμως καὶ ἀπὸ τὰς ἰδιωτικὰς κλινικὰς) στοιχεῖα περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰσαγομένων εἰς αὐτὰ ἀσθενῶν, ὡς καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ περιπτώσεων ἐκάστης ἀσθενείας. Τὰ οὕτω συγκεντρούμενα, ὅμως, στοιχεῖα εἶναι πρὸς τὸ παρὸν λίαν ἐλλειπή, ὥστε χρησιμεύουν μόνον διὰ διοικητικούς τινας σκοποὺς καὶ ὄχι διὰ τὴν κατάρτισιν συστηματικῶν πινάκων. Τὰ αὐτὰ δύναν-

ται νά λεχθοῦν περὶ τῶν στοιχείων ἄτινα συγκεντρώνει τὸ ἐν λόγῳ Ὑπουργεῖον παρὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἰατρείων τοῦ Κράτους καὶ τῶν φιλανθρωπικῶν ὀργανώσεων (ἔχι ὅμως καὶ παρὰ τῶν ἰδιωτικῶν κλινικῶν).

Ἐν τούτοις, ὡς ἐλέχθη καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος, ἡ Ε.Σ.Υ.Ε. ἐγκατέστησε πρὸ μηνῶν παράρτημα τῶν Ὑπηρεσιῶν τῆς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Προνοίας. Τὸ παράρτημα τοῦτο εἶναι ἐπιφορτισμένον μὲ τὴν κατὰ συστηματικὸν τρόπον ὀργάνωσιν τῆς συγκεντρώσεως πασῶν τῶν στατιστικῶν νοσησεως κλπ., αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατὸν νὰ ληφθοῦν διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ Ὑπουργείου τούτου. Ἦρχισε μάλιστα ἡ προετοιμασία ἐνὸς πλήρους μητρώου τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν νοσοκομείων καὶ ἐξωτερικῶν ἰατρείων.

Σημειοῦμεν, τέλος, ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν πληθυσμοῦ τῆς Χώρας, γενομένην τὴν 7ην Ἀπριλίου 1951, περιλαμβάνοντο ἐρωτήσεις περὶ τῶν ἀναπηριῶν. Λεπτομερῆ στατιστικὰ ἀποτελέσματα περὶ τούτων ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν «Στατιστικὴν Ἐπετηρίδα τῆς Ἑλλάδος» τοῦ 1956, σελ. 32 ἕως 35, ὡς καὶ εἰς τὸν τόμον II τῶν «Ἀποτελεσμάτων τῆς Ἀπογραφῆς Πληθυσμοῦ», γενομένης τὴν 7ην Ἀπριλίου 1951, σελ. 418-473.

Γάμοι

Εἰς τοὺς ἐτησίους στατιστικούς πίνακας οἱ γάμοι κατατάσσονται:

- α) Ἀναλόγως τοῦ τόπου μονίμου κατοικίας τοῦ γαμβροῦ (κατὰ δήμους καὶ κοινότητας καὶ διὰ τὸ σύνολον τῶν ἀγροτικῶν Κοινοτήτων ἐκάστης ἐπαρχίας).
- β) Ἀναλόγως τοῦ τόπου κατοικίας τῆς συζύγου (μὲ τὴν ὡς ἄνω κατὰ τόπους ἀνάλυσιν).
- γ) Ἀναλόγως τοῦ μηνὸς τοῦ γάμου.
- δ) Ἀναλόγως τῆς προηγουμένης οἰκογενειακῆς καταστάσεως τοῦ συζύγου καὶ τῆς συζύγου.
- ε) Ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τοῦ συζύγου καὶ τῆς συζύγου.
- στ) Ἀναλόγως τοῦ ἐπιπέδου παιδείσεως τοῦ συζύγου καὶ τῆς συζύγου, καὶ
- ζ) Μὲ διάκρισιν τῶν Μουσουλμάνων.

Διαζύγια

Ἐνῶ ἡ νομικὴ ὑποχρέωσις δηλώσεως εἰς τὰ ληξιαρχεῖα τῶν γάμων, γεννήσεων καὶ θανάτων τηρεῖται γενικῶς, ἡ ὑποχρέωσις τῆς δηλώσεως τῶν διαζυγίων δὲν ἐφαρμόζεται. Οἱ ἐνδιαφερόμενοι δὲν δηλώνουν τὸ διαζύγιον εὐθὺς ὡς ἐκδοθῆ ἡ σχετικὴ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου καὶ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ πολὺ ἀργότερον (πολλάκις μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν) ὅταν προσέρχωνται εἰς νέον γάμον.

Ἡ κατάστασις αὕτη ἠμπόδισε μέχρι τοῦδε τὴν Ε.Σ.Υ.Ε. νὰ τηρήσῃ στατιστικὴν διαζυγίων, παρὰ τὸ μέγα κοινωνικὸν ἐνδιαφέρον μιᾶς τοιαύτης στατιστικῆς. Ἐλπίζομεν πάντως ὅτι κατὰ τὴν προσεχῆ ἀναθεώρησιν τῆς νομοθεσίας περὶ ληξιαρχικῶν πράξεων, περὶ τῆς ὁποίας θὰ ὁμιλήσωμεν ἐν συνεχείᾳ, θὰ διορθώσῃ τὰ πράγματα καὶ θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ καλύψωμεν τὴν ἔλλειψιν ταύτην.

Νόμιμοι χωρισμοί

Ἡ νομοθεσία μας δὲν προβλέπει ὑποχρέωσιν δηλώσεως τοιούτων χωρισμῶν ἀπὸ κοίτης καὶ στέγης οἵτινες συχνάκις προηγοῦνται τοῦ διαζυγίου.

Σχέδια βελτιώσεως τῆς συγκεντρώσεως τῶν στοιχείων

Συνοψίζοντες δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ Ἑλλάς διαθέτει σήμερον στατιστικὰς Φυσικῆς Κινήσεως, αἵτινες, ἐξαιρέσει τῶν στατιστικῶν διαζυγίων καὶ νοσηρότητος, εἶναι πολὺ καλῶς ὠργανωμένοι καὶ σύμφωνοι πρὸς τὰς ἐν ἰσχύϊ διεθεῖς συστάσεις. Ἐὰν αἱ στατιστικαὶ γάμων, γεννήσεων καὶ θανάτων, τὰς ὁποίας παρουσιάσαμεν εἰς στατιστικούς πίνακας διὰ τὰ ἔτη 1949 ἕως 1955 καὶ θὰ παρουσιάσωμεν εἰς λεπτομερεστέρους πίνακας διὰ τὰ ἔτη 1956 καὶ ἐντεύθεν, θέτουν τὸ ἐρώτημα κατὰ πόσον στηρίζονται πράγματι ἐπὶ πλήρους δηλώσεως τῶν γεγονότων τούτων ἢ ἀντιθέτως κατὰ πόσον δύναται νὰ ὑπάρχη ἡμιμανητικὸς ἀριθμὸς γάμων, γεννήσεων καὶ θανάτων διαφευγόντων τῆς ὑποχρέωσεως δηλώσεως καὶ συνεπῶς μὴ περιλαμβανομένων εἰς τὰς στατιστικὰς ἡμῶν. Κυρίως, ὁ ἀριθμὸς τῶν θανάτων φαίνεται κατώτερος τῆς πραγματικότητος, διότι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη δίδει ἀκαθάριστον ποσοστὸν θνησιμότητος κυμαινόμενον ἀπὸ 6,9 ἕως 7,9 ἀνὰ χιλίους κατοίκους, ὅπερ φαίνεται ἀπίθανον ἂν τὸ συγκρίνωμεν μὲ τὸ ποσοστὸν τῶν ἄλλων χωρῶν.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, δεδομένου ὅτι ὑπῆρχον μερικαὶ ἐνδείξεις διαφυγῶν, ἰδίως εἰς τὰς μικρὰς κοινότητας ὅπου δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ ἐγγράμματοι, ἐπραγματοποιήσαμεν κατὰ τὸ 1956 ἔρευναν ἐπὶ δείγματος μικρῶν κοινοτήτων κάτω τῶν 500 κατοίκων ὥστε νὰ καθορίσωμεν ποία εἶναι ἡ πιθανὴ ἀναλογία διαφυγῶν δηλώσεως εἰς τὰς ὡς ἄνω μικρὰς κοινότητας. Ἡ ἔρευνα συνίστατο εἰς ἐρωτήσεις ἀπευθυνόμενας εἰς τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου, τὸν πρόεδρον τῆς Κοινοτήτος καὶ εἰς ἓνα δεῖγμα οἰκογενειῶν τοῦ χωρίου. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρεύνης ταύτης ἤτις δὲν ἐγένετο πάντοτε συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας μας, μᾶς ὠδήγησαν εἰς τὴν ἐκδοχὴν ὅτι κατὰ τὸ 1955 παρατηρήθη εἰς τὰς ὡς ἄνω μικρὰς κοινότητας πιθανὴ διαφυγὴ 10% περίπου.

Διὰ τὴν λοιπὴν χώραν, οἱ προϊστάμενοι τῶν περιφερειακῶν μας Γραφείων καὶ ὁ Τμηματάρχης Φυσικῆς Κινήσεως Πληθυσμοῦ τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας (κ. Κονιδάρης) ἐπεσκέφθησαν κατὰ τὸ 1956 καὶ 1957 πολλὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις διὰ νὰ ἀνεύρουν ἐνδείξεις διαφυγῶν. Δεδομένου ὅτι ἐν Ἑλλάδι τὰ 98% τοῦ πληθυσμοῦ ἀνήκουν εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν καὶ ἐπίσης δεδομένου ὅτι οἱ γάμοι, αἱ βαπτίσεις καὶ αἱ κηδεῖαι τῶν ὀρθοδόξων γίνονται πάντοτε διὰ θρησκευτικῆς τελετουργίας, ἐπεζητήσαμεν νὰ ἀνεύρωμεν, δι' ἐπισκέψεων εἰς τὰς ἐκκλησίας, τὰ νεκροταφεῖα καὶ τὰ τοπικὰ ληξιαρχεῖα κατὰ πόσον οἱ τελεσθέντες γάμοι εἶχον δηλωθῆ, ἂν αἱ βαπτίσεις ἐγένοντο ἀφοῦ πρῶτα ὁ ἱερεὺς ἐβεβαιούτο ὅτι εἶχε δηλωθῆ ἡ γέννησις, καὶ ἂν ὁ ἐνταφιασμὸς ἐπραγματοποιήτο μόνον κατόπιν δηλώσεως τοῦ θανάτου. Αἱ ἔρευναι αὗται, αἵτινες δὲν κατορθώθη εἰσέτι νὰ γίνουν κατὰ τρόπον συστηματικόν, λόγω τῆς πληθώρας τῶν λοιπῶν ἐργασιῶν τῶν περιφερειακῶν γραφείων, ἀπέδειξαν μερικὰς

διαφυγὰς κυρίως τῶν νεογεννητῶν ἄτινα θνήσκουν μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτῶν. Εἰς Πάτρας διεπιστώσαμεν ὅτι 20 ταφαὶ βρεφῶν θανόντων ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησίν των κατὰ τὸ 1957 διέφυγον τῆς δηλώσεως, διότι ἡ μαιευτικὴ κλινικὴ εἶχε δηλώσει μόνον τὰς γεννήσεις. Κατόπιν παρεμβάσεώς μας, ἐλήφθησαν μέτρα εἰς Πάτρας, ὥστε τοῦτο νὰ μὴ ἐπαναληφθῆ πλέον. Προσεχῶς μάλιστα προτιθέμεθα νὰ γενικεύσωμεν τὰ μέτρα ταῦτα εἰς ὅλην τὴν Χώραν.

Θεωροῦντες πάντως χρήσιμον μίαν σύγκρισιν τῶν συνολικῶν ἀριθμῶν γάμων, γεννήσεων καὶ θανάτων καταγεγραφομένων διὰ τῶν δελτίων μας καὶ τῶν ἀντιστοίχων ἀριθμῶν τῶν γάμων, βαπτίσεων καὶ κηδειῶν τῶν τελουμένων παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἀπηυθύνθημεν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος αἵτινες μᾶς ἔδωσαν κατὰ τὸ 1956 τοὺς γάμους τῶν ἐτῶν 1953, 1954 καὶ 1955 τῶν 78 Μητροπόλεων τῆς Ἑλλάδος, καὶ μᾶς ὑπεσχέθησαν νὰ συγκεντρώσουν διὰ τὸ 1958 καὶ τὰ ἐπόμενα ἔτη τὸν ἀριθμὸν βαπτίσεων καὶ κηδειῶν. Ὁ ἐτήσιος μέσος ὅρος τῶν τελεσθέντων ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας γάμων μᾶς ἔδειξεν ὅτι αἱ ἡμέτεραι στατιστικαὶ γάμων δὲν ἔχουν διαφυγὰς μεγαλυτέρας τοῦ 1%.

Παραλλήλως, προτιθέμεθα νὰ ἐπωφεληθῶμεν τῆς προσεχοῦς ἀναθεωρήσεως τῆς νομοθεσίας περὶ ληξιαρχικῶν πράξεων (ἦτις σχεδιάζεται ἤδη παρὰ τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης) ἐπιμένοντες εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ἀναγκαίων βελτιώσεων εἰς ταύτην, αἵτινες θὰ καταστήσουν ἀδύνατον πᾶσαν διαφυγὴν δηλώσεως. Μεταξὺ τῶν μέτρων ἄτινα θὰ προτείνωμεν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν, θέομεν νὰ σημειώσωμεν :

α) Τὴν αὔξησιν τῶν προβλεπομένων ποινῶν εἰς περίπτωσιν ἀποφυγῆς δηλώσεως, αἵτινες σήμερον δὲν εἶναι ἀρκούντως αὐστηραὶ καὶ διὰ τοῦτο παραμένουν ἄνευ ἀποτελέσματος,

β) τὴν ὑποχρέωσιν τῶν ἐνδιαφερόντων νὰ φέρουν πάντοτε ἐπ' αὐτῶν ἐπίσημον ἀντίγραφον τοῦ πιστοποιητικοῦ δηλώσεως, ὅπερ θὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ παρουσιάζουν εἰς πᾶν ἀστυνομικὸν ἢ ἄλλο κρατικὸν ὄργανον, τὸ ὅποιον θὰ ἐξήτει τοῦτο καὶ

γ) τὴν δημιουργίαν σώματος ἀστυφυλάκων καὶ χωροφυλάκων, ἐπιφορτισμένων εἰδικῶς μὲ τὸν ἔλεγχον τῆς ὀρθῆς δηλώσεως τῶν γεγονότων τῆς Φυσικῆς Κινήσεως ὡς καὶ μὲ τὴν ὑποβοήθησιν τῶν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν Ἀρχῶν εἰς τὴν καλὴν τήρησιν τῶν μητρώων τῶν ληξιαρχικῶν πράξεων καὶ τῶν μητρώων τῶν μελῶν τοῦ δημοτικοῦ ἢ κοινοτικοῦ πληθυσμοῦ. Ὑπολογίζομεν ὅτι εἰς ὅλην τὴν χώραν 1000 ὄργανα ἀστυνομίας καὶ χωροφυλακῆς θὰ ἤρκουν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Σημειωθήτω ἐν τούτοις ὅτι, εἰδικῶς ὡς πρὸς τὸ ποσοστὸν θνησιμότητος, ὅσοι θεωροῦν ὅτι αἱ παρούσαι στατιστικαὶ μας δίδουν εἰκόνα κατὰ πολὺ κατωτέραν τῆς πραγματικότητος θέομεν νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν ὅτι α) ἡ γενίκευσις τῆς χρήσεως τῶν ἀντιβιοτικῶν καὶ νεωτέρων φαρμάκων ἐμείωσε πολὺ τοὺς θανάτους ἐκ φυματιώσεως, ἐξ ἐλονοσίας, ἐκ γρίππης, ἐκ πνευμονίας, ἐκ δυσεντερίας, ἐκ μολύνσεως τῶν βρεφῶν κλπ., αἵτινες ἀπετέλουν ἐν Ἑλλάδι τὰς κυρίας αἰτίας θανάτου πρὸ τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου.

δ) Ὁ λιμός, ὅστις κατὰ τὴν ἐχθρικήν κατοχὴν καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸν χειμῶνα

του 1941-1942, επέπεσαν εν Ελλάδι, προεκάλεσε τον πρόωρον θάνατον μεγάλου αριθμού αδυνάτων οργανισμών οΐτινες, άνευ αυτού του συμβάντος, θα επέζων, εξαφανιζόμενοι όμαλώς κατά τὰ επόμενα έτη και μέχρι σήμερα. Δυναμέθα όθεν να εΐπωμεν ότι τὸ ποσοστὸν θνησιμότητας ὅπερ διεπιστώσαμεν κατά τὰ έτη 1942-1957 εΐναι ανωμάλως ήλαττωμένον εξ αιτίας τῶν προώρων επελθόντων θανάτων, κατά τὸ 1941-42, ὅπερ εξ άλλου αποδεικνύεται εκ του γεγονότος ὅτι κατά τὰ τελευταΐα έτη τὸ εν λόγω ποσοστὸν τείνει να αυξάνεται ὡστε να καταστῆ όμαλότερον. Πράγματι έχομεν ήδη δια τὸ 1955 ποσοστὸν 6,9^ο/₁₀₀, δια τὸ 1956 ποσοστὸν 7,4^ο/₁₀₀ και δια τὸ 1957 ποσοστὸν 7,6^ο/₁₀₀.

III. Στοιχεΐα απογραφῶν και παρεμφερῶν

Κατά τον παρόντα αιῶνα ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ἀπεγράφη κατά τὰ έτη 1907, 1920, 1928, 1940 και 1951.

Α' Διαθέσιμα στοιχεΐα εκ τῆς απογραφῆς πληθυσμοῦ τοῦ 1951

1. Συμφώνως πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τῆς τελευταΐας ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ, ἐδημοσιεύσαμεν πίνακας εἰς τοὺς ὁποίους ὁ ὀ λ ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς κατετάγη :

α) Κατά τόπον παρουσίας ἐκάστου ἀπογραφομένου κατά τὴν ἡμέραν τῆς ἀπογραφῆς, ἤτοι κατά πραγματικὸν πληθυσμὸν ἐκάστου γεωγραφικοῦ διαμερίσματος, νομοῦ, ἐπαρχίας, δήμου ἢ κοινότητος ὡς και ἐκάστου οἰκισμοῦ. (Δὲν ἐδημοσιεύσαμεν πληθυσμὸν κατά τόπον μονίμου κατοικίας, διότι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ νόμιμος πληθυσμὸς, ἤτοι οἱ δημόται ἐκάστου δήμου ἢ κοινότητος, δὲν συμπίπτει με τὸν μόνιμον πληθυσμὸν).

β) Ἐναναλόγως τοῦ μεγέθους τοῦ οἰκισμοῦ, ὡς και ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τοῦ δήμου ἢ τῆς κοινότητος.

γ) Ἐναναλόγως τῆς ἡλικίας (κατά πενταετείς ομάδας) και τοῦ φύλου. (Διαθέτομεν ἐπίσης στοιχεΐα κατά ἔτος ἡλικίας ἄτινα ὁμως δὲν ἐδημοσιεύθησαν).

δ) Ἐναναλόγως τῆς ἱκανότητος ἀναγνώσεως και γράφῆς και τοῦ ἐπιπέδου παιδείσεως (ἔχοντες φοιτήσει εἰς τὸ σχολεΐον ὀλιγώτερον τῶν 6 ἐτῶν, 6 ἔτη παιδείσεως, ἔχοντες ἀπολυτήριον γυμνασίου, ἔχοντες δίπλωμα ἀνωτάτης Σχολῆς).

ε) Ἐναναλόγως τῆς μητρικῆς γλώσσης, τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης και τῆς θρησκείας.

στ) Ἐναναλόγως τοῦ τόπου γεννήσεως, ἤτοι μόνον ἀναλόγως τῶν χωρῶν τοῦ ἐξωτετικοῦ.

Ἐπὶ πλέον ὁ ὀλικὸς πληθυσμὸς κατατάσσεται εἰς τοὺς δημοσιευθέντας πίνακας ἀναλόγως οἰκογενειακῆς καταστάσεως, ὑπηκοότητος, διακρίσεως εἰς ἐνεργὸν και μὴ πληθυσμὸν (βάσει τοῦ κλάδου δραστηριότητος τοῦ φέροντος τὰ βάρη τῆς οἰκογενείας).

2. Δὲν ἐδημοσιεύσαμεν οὐδένα πίνακα με στοιχεΐα περὶ τῆς γ ο ν ι μ ὀ τ η τ ο ς τ ὶ ν ἐ γ γ ά μ ω ν γ υ ν α ι κ ὶ ν (ἀναλόγως τοῦ ἔτους ἢ τῆς διαρκείας τοῦ γάμου, τοῦ ἀριθμοῦ γεννηθέντων τέκνων κλπ.).

3. Αἱ συμβιώσεις κατετάγησαν εἰς τοὺς πίνακας ὡς ἐξῆς :

α) Τὰ μέλη τῶν οἰκογενειακῶν καὶ τῶν συλλογικῶν συμβιώσεων κατατάσσονται ἀναλόγως τῶν μεταξύ των ὑφισταμένων δεσμῶν.

β) Αἱ ἀρχηγοὶ τῶν οἰκογενειακῶν συμβιώσεων κατατάσσονται κατὰ φύλον, ἡλικίαν καὶ οἰκογενειακὴν κατάστασιν.

γ) Αἱ οἰκογενειακαὶ συμβιώσεις κατατάσσονται ἀναλόγως τοῦ ὀλικοῦ ἀριθμοῦ μελῶν καὶ ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συγγενευόντων μελῶν.

δ) Αἱ ὁμαδικαὶ συμβιώσεις καὶ τὰ μέλη των κατατάσσονται ἀναλόγως τοῦ τύπου συμβιώσεως (ξενοδοχεῖα καὶ οἰκογενειακὰ οἰκοτροφεῖα, νοσοκομεῖα, ἄσυλα, μοναστήρια, φυλακαὶ κλπ.).

4. Ὁ ἐνεργὸς πληθυσμὸς, βάσει τῶν δημοσιευθέντων ἀποτελεσμάτων τῆς ἀπογραφῆς κατατάσσεται :

α) Κατὰ ἡλικίαν καὶ φύλον.

β) Κατὰ κλάδον οἰκονομικῆς δραστηριότητος (ὁμάδες διψηφίων ἀριθμῶν τοῦ Διεθνoῦς Κώδικος τῆς C.I.T.I. καὶ τετραψήφιοι ὑποδιαίρέσεις αὐτῶν βάσει τοῦ Ἑλληνικοῦ κώδικος). Ἐπὶ πλέον, κατατάσσεται οὗτος καὶ κατὰ θέσιν εἰς τὸ ἐπάγγελμα (ἐργοδοταὶ, μισθωτοὶ κλπ.), κατὰ ἀπασχολουμένους καὶ ἀνέργους, ὡς καὶ κατὰ ὑπαπασχολουμένους κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν προηγουμένων τῆς ἀπογραφῆς τεσσάρων ἐβδομάδων. Εἰδικῶς, ὁ γυναικεῖος ἐνεργὸς πληθυσμὸς κατατάσσεται ἐπίσης κατὰ οἰκογενειακὴν κατάστασιν καὶ ἡλικίαν.

Τέλος, ὑπάρχει καὶ πίναξ τοῦ μὴ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ κατατασσομένου κατὰ φύλον καὶ ἡλικίαν καὶ κατὰ εἰδικὰς κατηγορίας (οἰκοκυραὶ ἀσχολούμενοι εἰς τὸν οἶκον των, μαθηταὶ καὶ σπουδασταὶ, ἀνίκανοι πρὸς ἐργασίαν, τρόφιμοι κοινωικῶν ἰδρυμάτων, συνταξιοῦχοι, εἰσοδηματῖαι κλπ.).

Εἰς τοὺς πίνακας τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1951 δὲν ὑπάρχει κατάταξις κατὰ ἀτομικὸν ἐπάγγελμα διότι ἡ Ε.Σ.Υ.Ε. ἐπροτίμησεν ὅπως ἀναμείνη τὴν υἰοθέτησιν τοῦ Διεθνoῦς Κώδικος Ἐπαγγελματῶν C.I.T.I. προτοῦ καταρτίσῃ τὸν Ἑλληνικὸν ὀριστικὸν Κώδικα Ἐπαγγελματῶν.

Τέλος, οὐδέποτε ἐτέθη ἐρώτημα περὶ τοῦ εἰσοδήματος κατὰ τὰς ἀπογραφὰς ἐν Ἑλλάδι.

Β' Δεδομένα συλλεγόμενα διὰ δειγματοληψιῶν

1. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας κατὰ τὸ 1946.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1946 μία ὁμὰς Ἀμερικανῶν καὶ Βρεταννῶν παρατηρητῶν ἐστάλη εἰς Ἑλλάδα βάσει διεθνoῦς συμφωνίας, ἵνα ἐλέγξῃ τοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους, οἱ ὅποιοι εἶχον συνταχθῆ ἐν ὄψει τοῦ ἀναμενομένου τότε δημοψηφίσματος ἐπὶ τοῦ πολιτειακοῦ. Ἡ ὁμὰς αὕτη, τελοῦσα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν στατιστικολόγων διεθνoῦς φήμης, ὠργάνωσε μεταξύ ἄλλων καὶ μίαν δειγματοληπτικὴν ἔρευναν ἀφορῶσαν εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτοῦ, ἥτοι τοῦ φύλου, τῆς ἡλικίας, τῆς παιδείσεως (ἀναλφάβητοι), τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος κλπ. Τὰ δεδομένα ταῦτα ὑποκαθιστοῦν κατὰ κάποιον τρόπον τὰς πληροφορίας αἵτινες ἐλλείπουν διὰ τὸ 1940, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπωλείας τοῦ ὕλικοῦ τῆς ἀπογραφῆς τοῦ ἔτους τούτου.

Ὁ δημογράφος ἐμπειρογνώμων τοῦ Ο.Η.Ε. διὰ τὴν Ἑλλάδα, κ. Ivar Uhn-

βοιμ, ἐχρησιμοποίησε τὴν δειγματοληπτικὴν ἔρευναν τοῦ 1946 διὰ νὰ ὑπολογίσῃ τὴν πιθανὴν διαφυγὴν τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1951 εἰς 2%.

2. Στοιχεῖα περὶ τῶν κατοικιῶν καὶ τῶν λοιπῶν οἰκοδομῶν βάσει τῆς ἀπογραφῆς Οἰκοδομῶν τοῦ 1951.

Δεδομένου ὅτι ἡ ἐπεξεργασία αὐτῶν τῶν στοιχείων καθυστέρησε καὶ διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν των θὰ ἀπτητῆ ἡ πρόσληψις προσωπικοῦ δυσαναλόγως μεγάλου πρὸς τὰς δυνατότητας τῆς Ε.Σ.Υ.Ε., ἀπεφασίσθη νὰ ληφθοῦν αἱ κυριώτεραι πληροφορίαι διὰ δειγματοληψίας. Οὕτω, διὰ τὰ πολεοδομικὰ συγκροτήματα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ διὰ τὰς ἀστικές, ἡμιαστικές καὶ ἀγροτικές περιοχὰς ἐκάστου τῶν ἑννέα γεωγραφικῶν διαμερισμάτων, διὰ τὰ ὅποια συνήθως δίδονται τὰ στοιχεῖα τῶν ἐπισήμων στατιστικῶν, ἐλήφθησαν πληροφορίαι περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοικιῶν καὶ τῶν λοιπῶν οἰκοδομῶν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκοδομῶν καὶ τῶν καταστροφῶν αὐτῶν ἐκ τοῦ πολέμου, περὶ τοῦ μεγέθους τῶν κατοικιῶν (ἀριθμὸς δωματίων), περὶ τοῦ ἐξοπλισμοῦ τούτων καὶ περὶ τῆς πυκνότητος ἐνοίκων κατὰ κατοικίαν.

3. Στοιχεῖα περὶ τῶν οἰκογενειῶν καὶ τοῦ εισοδήματος, συλλεγόμενα διὰ τῆς ἐρέυνης τῶν οἰκογενειακῶν προϋπολογισμῶν.

Κατὰ τὰ ἔτη 1957 καὶ 1958 ὀργανώθη ἔρευνα ἐπὶ τῶν οἰκογενειακῶν ν προϋπολογισμῶν ἀφορῶσα εἰς τὰς οἰκογενείας πασῶν τῶν κατηγοριῶν, τὰς διαμενούσας εἰς τὰς ἀστικές περιοχὰς (οἰκισμοὶ 10000 κατοίκων καὶ πλέον). Αὕτη ἐστηρίχθη ἐπὶ δείγματος περιλαμβάνοντος 1/250 περίπου τῶν οἰκογενειῶν καὶ ἐπιτρέψῃ τὴν λήψιν δεδομένων περὶ τῆς συνθέσεως τῶν οἰκογενειῶν (ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν καὶ ἀναλόγως τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς θέσεως τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς οἰκογενείας, ἀναλόγως τῶν συντηρουμένων τέκνων κλπ.) περὶ τῶν δαπανῶν των, τῆς καταναλώσεώς των καὶ ἐν τινὶ μέτρῳ τοῦ εισοδήματός των.

Γ' Δημογραφικὰ στοιχεῖα συγκεντρωθέντα κατὰ τὰς ἀπογραφὰς Γεωργίας, Βιομηχανίας, Ἐμπορίου καὶ Οἰκοτεχνίας

1. Ἡ τελευταία ἀπογραφή τῆς γεωργίας ἐν Ἑλλάδι ἐγένετο τὸ 1950, ἥτοι ὀλίγους μῆνας πρὸ τῆς γενικῆς ἀπογραφῆς πληθυσμοῦ τῆς 7ης Ἀπριλίου 1951. Εἰς τὸ ἐρωτηματολόγιον τῆς ἀπογραφῆς γεωργίας ὑπῆρχεν ἡ κάτωθι ἐρώτησις πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐκμεταλλεύσεως. «Ἀπὸ πόσα μέλη ἀποτελεῖται ἡ οἰκογενεὶά σας». Ἐδίδετο δὲ ἡ ἐξήγησις ὅτι πρέπει νὰ περιληφθῇ εἰς τὸν ὑπολογισμὸν ὁ ἴδιος ὁ ἀρχηγός, τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του καὶ πᾶν ἄλλο πρόσωπον συγκατοικοῦν καὶ συντρώγον μετὰ τῆς οἰκογενείας του (οἰκιακοὶ ὑπηρεταί, ἐργάται κλπ.) ἥτοι πάντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενειακῆς συμβιώσεως. Οὕτω ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος, ὅστις ὑπελογίσθη διὰ τῆς γεωργικῆς ἀπογραφῆς καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ κληθῇ «Πληθυσμὸς τῶν ἀγροτικῶν ἐκμεταλλεύσεων» εἶναι πολὺ μεγαλύτερος τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ τοῦ ὑπολογισθέντος παρὰ τῆς ἀπογραφῆς πληθυσμοῦ τοῦ 1951.

Τοῦτο συμβαίνει διότι ὁ πρῶτος περιλαμβάνει πάντα τὰ μέλη μιᾶς οἰκο-

κογενειακῆς συμβιώσεως κατεχούσης ἀγροτικὴν ἐκμετάλλευσιν, ἀκόμη καὶ ἐὰν μερικὰ ἐξ αὐτῶν ἀσκοῦν ὡς κύριον ἓνα ἐξωγεωργικὸν ἐπάγγελμα. Ὁ δεῦτερος ὅμως πληθυσμὸς περιλαμβάνει τὰ ἐνεργὰ πρόσωπα, τὰ ἀσκοῦντα ὡς κύριον ἐπάγγελμα τὴν γεωργίαν καὶ τὰ μὴ ἐνεργὰ πρόσωπα ἅτινα συντηροῦνται ὑπ' αὐτῶν.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω ἐλάβομεν τὰ ἐξῆς στοιχεῖα :

Πληθυσμὸς τῶν ἀγροτικῶν ἐκμεταλλεύσεων βάσει τῆς γεωργικῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1950 4770783

Πληθυσμὸς ἀγροτικὸς βάσει τῆς ἀπογραφῆς πληθυσμοῦ τοῦ 1951 3764661

2. Ἐξ ἄλλου, ἡ τελευταία ἀπογραφή τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν καταστημάτων καὶ τῆς βιομηχανίας ἀναφέρεται εἰς τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν μετὰ τὴν ἀπογραφὴν πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἥτοι εἰς τὴν 7 Ἀπριλίου 1951.

Τὰ ἐρωτηματολόγια τῶν τριῶν αὐτῶν ἀπογραφῶν προσέθεσαν, ἀπὸ δημογραφικῆς ἀπόψεως, εἰς τὰς πληροφορίας τῶν πληθυσμιακῶν ἀπογραφῶν, τὴν διάκρισιν τῶν μισθωτῶν τῶν καταστημάτων τούτων, καὶ τῆς οἰκοτεχνίας εἰς ὑπαλλήλους καὶ ἐργάτας. Ἡ διάκρισις αὕτη εἶχε γίνῃ κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ πληθυσμοῦ.

Τὸ ἐρωτηματολόγιον τῆς ἀπογραφῆς τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων προσέθεσαν εἰσέτι :

α) Ὑποδιαίρεισιν τῶν ὑπαλλήλων εἰς προσωπικὸν γραφείου καὶ ἐμπορίου (λογισταί, ταμίαι, γραμματεῖς κλπ.), εἰς πωλητὰς καὶ λοιπὸν προσωπικὸν (τεχνικοί, ἐπιβλέπον προσωπικὸν κλπ.).

β) Μέσον μηνιαῖον ἀριθμὸν προσωπικοῦ τοῦ καταστήματος κατὰ τὸν Μάρτιον, Ἰούλιον, Σεπτέμβριον καὶ Δεκέμβριον 1950.

Πρέπει νὰ λεχθῆ, ὅμως, ὅτι τὰ στοιχεῖα τῶν τριῶν τούτων ἀπογραφῶν δὲν ἔχουν μεγάλην ἀξίαν διότι ἀπεδείχθη ὅτι μέγας ἀριθμὸς μικρῶν καταστημάτων διέφυγον. Διὰ τοῦτο ἀπεφασίσθη ὅπως τοῦ λοιποῦ αἱ ἀπογραφαὶ παραγωγῆς καὶ ἐμπορίου γίνονται κεχωρισμένως ἀπὸ τὰς ἀπογραφὰς τοῦ πληθυσμοῦ καὶ διὰ χρησιμοποίησεως εἰδικῶν ἀπογραφικῶν ὀργάνων.

Δ' Ἄλλαι πηγαὶ παρεμφερῶν δεδομένων πρὸς τὰ τῶν ἀπογραφῶν

Ἡ Ἑθνικὴ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία δὲν ἐχρησιμοποίησε ἕως τώρα ἄλλας πηγὰς διὰ τὰς δημογραφικὰς πληροφορίας, ὡς π.χ. τοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους, τοὺς καταλόγους φορολογίας εἰσοδήματος κλπ.

Ε' Δημογραφικὰ χαρακτηριστικὰ κατηγοριῶν τινων προσώπων

1. Ἡ ἐτήσια καὶ τριμηνιαία στατιστικὴ μεταναστεύσεως μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἔχωμεν ἀπὸ τοῦ 1955 στοιχεῖα περὶ τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων τῶν μεταναστευόντων ἐξ Ἑλλάδος μονίμως ἢ προσωρινῶς, κατὰ φύλον, ἡλικίαν, τόπον κατοικίας ἐν Ἑλλάδι, ἐπάγγελμα καὶ χώραν προορισμοῦ.

2. Ἐπὶ πλέον, εἰδικαὶ ἀπογραφαὶ γενομένηι κατὰ τὸ 1956, 195ᾶ καὶ 1958 διὰ τὸ προσωπικὸν τῶν Κρατικῶν Ὑπηρεσιῶν τῶν Ὄργανισμῶν Δημοσίου

Δικαίου καὶ τῶν Τραπεζῶν μᾶς παρέχουν μερικά δημογραφικά χαρακτηριστικά αὐτοῦ τοῦ προσωπικοῦ (φύλον, ηλικία, οἰκογενειακή κατάσταση, ἀριθμὸς συντηρουμένων προσώπων).

ΣΤ' Ἡ προσεχὴς ἀπογραφή πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος

Συνοψίζοντες, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ δημογραφικά δεδομένα τῶν ἀπογραφῶν ὡς καὶ τὰ συναφῆ πρὸς τοῦτο στοιχεῖα, ἅτινα διαθέτει ἡ Ἑλλάς, εἶναι ἀρκούντως ἀφθονα καὶ σύμφωνα πρὸς τὰς διεθνεῖς συστάσεις. Ἡ σημαντικώτερα ἔλλειψις τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1951 ἦτο ἡ κατὰ ἀτομικὸν ἐπάγγελμα στατιστική. Ἀλλὰ ὁ πενταψήφιος κώδιξ τῶν ἀτομικῶν ἐπαγγελμάτων, τὸν ὁποῖον ἐτοιμάζομεν ἤδη βάσει τοῦ διεθνοῦς τριψηφίου κώδικος, ὃν υἱοθέτησε προσφάτως τὸ Διεθνὲς Γραφεῖον Ἐργασίας, θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ ἔχωμεν κατὰ τὴν προσεχῆ ἀπογραφὴν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος καλὰς λεπτομερεῖς στατιστικὰς ἀτομικῶν ἐπαγγελμάτων.

Διὰ τὴν ἐπιμελῆ προπαρασκευὴν τῆς προσεχοῦς ἀπογραφῆς πληθυσμοῦ, ἥτις θὰ γίνῃ τὴν 31 Μαρτίου 1961, διαθέτομεν ἀρκετὸν χρόνον πρὸ ἡμῶν καὶ ἐλπίζομεν ὅτι ἡ Ἑλλάς, συμμορφουμένη εὐσυνειδήτως πρὸς τὰς διεθνεῖς συστάσεις, θὰ πραγματοποιήσῃ λίαν ἐπιτυχή ἀπογραφὴν.

Τὸ κύριον θέμα πού μᾶς ἀπασχολεῖ εἶναι πῶς νὰ ὀργανώσωμεν ταύτην ὥστε νὰ ἀποφύγωμεν ἀπολύτως πᾶσαν διαφυγὴν.

Ἐλπίζομεν ὅτι ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς μηνὸς (Ὀκτώβριος 1958) θὰ ἀρχίσουν τὴν ἐργασίαν τῶν δύο προπαρασκευαστικαὶ Ἐπιτροπαί. Ἡ μία θὰ ἔχῃ ὡς ἀποστολὴν νὰ καθορίσῃ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὰς μεθόδους ἐκτελέσεως τῆς ἀπογραφῆς, ἐνῶ τῆς ἄλλης ἡ εἰδικὴ ἀποστολὴ θὰ συνίσταται εἰς τὴν πρότασιν νομοθετικῶν καὶ διοικητικῶν μέτρων ληπτέων χάριν ἀποφυγῆς πάσης διαφυγῆς κατὰ τὴν ἀπογραφὴν. Θὰ προτείνωμεν εἰς τὴν ὡς ἄνω Ἐπιτροπὴν νὰ καθορίσῃ ὅτι τὸ ἀπογραφικὸν ὄργανον θὰ δίδῃ εἰς ἕκαστον ἀπογραφόμενον πρόσωπον γραπτὴν ἀπόδειξιν (πιστοποιητικὸν ἐπίσημον ἢ ἄλλον τι) τὴν ὁποῖαν τοῦτο ἢ οἱ γονεῖς του (προκειμένου περὶ μικρῶν παιδιῶν) θὰ ὑποχρεοῦνται νομικῶς νὰ διατηρήσουν ἐπὶ μερικὸς μῆνας διὰ νὰ τὴν ἐπιδεικνύουν εἰς πᾶσαν ζήτησιν πρὸς νόμιμον ἔλεγχον. Τὸ εἰδικὸν σῶμα τῶν ὀργάνων ἀστυνομίας καὶ χωροφυλακῆς, περὶ τοῦ ὁποῖου ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰς δηλώσεις τῶν γεγονότων τῆς Φυσικῆς Κινήσεως, θὰ ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ μεγάλην βοήθειαν εἰς τὸν τομέα τοῦτου.

IV. Χρησιμοποίησις τῶν δημογραφικῶν στατιστικῶν εἰς τὸν οἰκονομικὸν καὶ κοινωνικὸν προγραμματισμὸν

Πολλοὶ νόμοι ἐν Ἑλλάδι δὲν δύνανται νὰ τύχουν ἐφαρμογῆς παρὰ τῆς διοικήσεως ἀνευ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν δημογραφικῶν στατιστικῶν καὶ εἰδικῶς τοῦ μεγέθους τοῦ πληθυσμοῦ τῶν διαφόρων ἐδαφικῶν περιοχῶν ἢ συνοικισμῶν. Οὕτω, ἐκ τοῦ νόμου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν ἐκάστης ἐκλογικῆς περιφερείας, οὔτε ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν ἐκάστου δημοτικοῦ ἢ κοινοτικοῦ Συμβουλίου, οὔτε ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιτρεπομένων

νά λειτουργήσουν φαρμακείων κατά οίκισμούς, οὔτε εἶναι δυνατόν νά ἐφαρμοσθῆ τὸ ἐνοικιοστάσιον εἰς τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν οἰκισμόν ἄνευ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἐπισήμων στοιχείων μεγέθους τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἐπὶ πλέον τῶν περιπτώσεων τούτων τῆς ἐκ τοῦ νόμου ὑποχρεωτικῆς χρησιμοποίησεως τῶν δημογραφικῶν στοιχείων, πλείονες Κρατικαὶ Ὑπηρεσίαι χρησιμοποιοῦν τὰς δημογραφικὰς στατιστικὰς κατὰ τὴν προετοιμασίαν τῶν σχεδίων οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως.

Οὕτω τὸ 1930, ἐν ὄψει τῆς ὀργανώσεως κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων ἐν Ἑλλάδι, ἡ τότε Γενικὴ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἑλλάδος, τῇ αἰτήσῃ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἐργασίας (τοῦ σημερινοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας) ἐπραγματοποίησεν ἀπογραφὴν ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων. Οἱ στατιστικοὶ πίνακες τῆς ἀπογραφῆς ταύτης περιεῖχον κατάταξιν τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων κατὰ φύλον, ἡλικίαν, οἰκογενειακὴν κατάστασιν, ἡλικίαν τῶν ἐγγάμων γυναικῶν καὶ ἀριθμὸν ζώντων τέκνων κάτω τῶν 21 ἐτῶν, καὶ διάκρισιν ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τῆς ἡμερησίας εἰς δραχμὰς μέσης ἀμοιβῆς ὡς καὶ ἀναλόγως τοῦ τρόπου πληρωμῆς των. Οἱ πίνακες οὗτοι ἐχρησίμευσαν ὡς βᾶσις διὰ τὴν ἀναλογιστικὴν μελέτην τῆς ὀργανώσεως τοῦ Ἰδρύματος Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων.

Τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας μᾶς ζητεῖ συχνάκις στοιχεῖα περὶ τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ φύλον καὶ ἔτος ἡλικίας (κυρίως διὰ τὰς σχολικὰς ἡλικίας), τὰ ὅποια διαθέτομεν βᾶσει ἀπογραφῶν καὶ προβλέψεων διὰ τὰ προσεχῆ ἔτη. Ταῦτα χρησιμοποιεῖ διὰ τὸν προγραμματισμὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Ὑγιεινῆς μᾶς ζητεῖ ἐπίσης δημογραφικὰ στοιχεῖα τὰ ὅποια χρησιμοποιεῖ εἰς τὴν κατάρτισιν τῶν σχεδίων ὀργανώσεως τῶν διαφόρων Ὑπηρεσιῶν τῆς ἀρμοδιότητός του καὶ προσφάτως διὰ τὴν κατάρτισιν σχεδίων ἐπεκτάσεων τῶν Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων εἰς τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμὸν κλπ. κλπ.

Κυρίως ὅμως τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ, ὡς ἀρμόδιον διὰ τὸν γενικὸν οἰκονομικὸν προγραμματισμὸν, χρησιμοποιεῖ συχνάκις τὰ δημογραφικὰ στοιχεῖα εἰς τὴν κατάρτισιν τῶν σχεδίων του καὶ μᾶς ζητεῖ διαφόρους προβολὰς τῆς μελλοντικῆς συνθέσεως τοῦ πληθυσμοῦ, στηριζομένας εἰς διαφόρους ὑποθέσεις ἀναπτύξεως αὐτοῦ. Ἡ Διεύθυνσις Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν τοῦ Ὑπουργείου τούτου ἔχει μεγάλην ἀνάγκην τῶν στοιχείων καὶ τῶν προβλέψεων τούτων, τὰς ὁποίας χρησιμοποιεῖ εἰς τοὺς ὑπολογισμούς της διὰ τὸ Ἐθνικὸν εἰσόδημα καὶ τὴν κατανάλωσιν κατὰ κεφαλὴν.

Ἡ Ἐθνικὴ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἐπίγνωσιν τῆς ἀνάγκης ἐξασφαλίσεως συντονισμοῦ μεταξὺ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ προγραμματισμοῦ τῶν διαφόρων Ὑπουργείων ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς καθαρᾶς δημογραφικῆς ἐρεῦνης ἀφ' ἑτέρου.

Διὰ τοῦτο, ἡ Ἐπιτροπὴ ἦτις θὰ παρασκευάσῃ τὰς μεθόδους τῆς προσεχοῦς ἀπογραφῆς πληθυσμοῦ, ὀφείλει πρὸ τῆς καταρτίσεως τοῦ ὀριστικοῦ ἐρωτηματολογίου τῆς ἀπογραφῆς νά ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν διαφόρων Ὑπουργείων νά ἐκθέσουν τὰς ἀπόψεις των καὶ τὰς ἀνάγκας των εἰς δημογραφικὰς στατιστικὰς. Οὕτω θὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ συνεργασία μεταξὺ τῆς

‘Υπηρεσίας μας, ήτις παράγει τὰς δημογραφικὰς στατιστικὰς, καὶ τῶν ‘Υπηρεσιῶν αἵτινες τὰς χρησιμοποιοῦν.

V. Συμπέρασμα

Συνοψίζοντες, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι αἱ δημογραφικὰ στατιστικὰ τῆς Ἑλλάδος εἶναι σήμερον πολὺ ἀνεπτυγμένα.

Αἱ στατιστικὰ Φυσικῆς Κινήσεως δημοσιεύονται ἀπὸ τοῦ 1956 εἰς πίνακας λεπτομερεῖς καὶ συμφώνως πρὸς τὰς διεθνεῖς συστάσεις. Αἱ κύρια ἑλλείψεις μὲν συνίστανται εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν στατιστικῶν διαζυγίων καὶ νοσήσεως. Ἐπίσης ὑπάρχουν μερικὰ σοβαρὰ ἐνδείξεις διαφυγῶν ἐκ τῶν ὑποχρεωτικῶν δηλώσεων τῶν γάμων, τῶν γεννήσεων καὶ τῶν θανάτων, ἰδίως τῶν θανάτων ἀρτιγεννητῶν βρεφῶν. Πρὸς ἀντιμέτωπισιν αὐτῆς τῆς καταστάσεως, ἡ Ἐθνικὴ Στατιστικὴ Ἑπηρεσία τῆς Ἑλλάδος προβαίνει ἀφ’ ἑνὸς εἰς ὑπολογισμὸν τῶν διαφυγῶν αὐτῶν διὰ συγκρίσεις τῶν στατιστικῶν τῆς πρὸς τὰ στοιχεῖα τῆς Ἑκκλησίας ὡς καὶ δι’ ἐρευνῶν δειγματοληπτικῶν. Ἐπίσης θὰ ἐπωφεληθῆ τῆς προσεχοῦς ἀναθεωρήσεως τῆς νομοθεσίας περὶ ληξιαρχείων διὰ νὰ προτείνῃ μέτρα καθιστῶντα ἀδύνατον πᾶσαν διαφυγὴν.

Ἐξ ἄλλου, οἱ πίνακες τῆς ἀπογραφῆς πληθυσμοῦ τοῦ 1951 περιέχουν ἀφθόνους δημογραφικὰς στατιστικὰς μὲ μόνην σοβαρὴν ἑλλειψιν τὴν στατιστικὴν κατ’ ἀτομικὸν ἐπάγγελμα. Ἡδὴ ὁμως ἤρχισεν ἡ προπαρασκευὴ τῆς προσεχοῦς ἀπογραφῆς τῆς (31 Μαρτίου 1961) κατὰ τρόπον ἐπιμελημένον καὶ σχεδὸν πλήρως σύμφωνον πρὸς τὰς διεθνεῖς συστάσεις. Ἀφ’ ἑτέρου μελετᾶται καὶ ἡ λήψις αὐστηρῶν μέτρων ἅτινα θὰ καταστήσουν ἀδύνατον πᾶσαν διαφυγὴν.

Ἡ θέσις τῆς Ε.Σ.Υ.Ε. ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν τοῦ Ἑπουργείου Συντονισμοῦ, ἐπιτρέπει νὰ λαμβάνῃ αὕτη ὑπ’ ὄψιν τῆς τὸς ἀνάγκας εἰς δημογραφικὰς στατιστικὰς τόσον τῆς τρεχούσης διοικήσεως ὅσον καὶ τοῦ προγραμματισμοῦ ὅλων τῶν Ἑπουργείων μετὰ τῶν ὁποίων εὕρισκόμεθα εἰς ἐπαφήν, ὥστε ἡ παραγωγὴ τοιούτων στατιστικῶν νὰ εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν κυριωτέρων καταναλωτῶν αὐτῶν.